

פרד"ס כינור דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת חיי שרה- פשט מפי הרב

"ותמות שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען, ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (פרק כ"ג פס' ב')

פירש רש"י: לבכות לשרה ולבכותה, נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק, לפי שע"י בשורת העקדה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה.

שואל השפתי חכמים בלשון רש"י, מה פירוש "וכמעט שלא נשחט"? והיה צריך לומר וכמעט נשחט, שהרי לבסוף לא נשחט?

ויש לומר שכך הוא פירוש רש"י, שליח בא מהר המוריה והגיע לשרה עניין העקדה. והתחיל להגיד לה שהזדמן בנה לשחיטה ואיחר המגיד לסיים את דבריו ולומר לה שניצל ולא נשחט. וכמעט שאמר לה שלא נשחט ופרחה נשמתה.

ואפשר ליישב בדרך נוסף עפ"י המדרש שהתחיל לשחטו ועשה בו מום ובה מלאך רפאל ולקח אותו שלוש שנים לגן עדן לרפאות אותו. ולפי זה מובן וכמעט ולא נשחט, כיוון שנשחט קצת ולא עד הסוף. וראיה למדרש זה רואים כאשר בירך יצחק את יעקב בנו, אמר: "ראה ריח בני כריח השדה", הריח ריח גן עדן. כיוון שהיו אלו בגדי עשיו שנלקחו מנמרוד שלקחם מאדם הראשון שהיה בגן עדן. ומיכן ידע יצחק לזהות ריח גן עדן? כיוון שעלה לשם בשעת העקדה.

ויש לפרש פירוש נוסף, למה שרה כששמעה בשורה של העקדה מתה? שהספיק לומר לה שלבסוף לא שחטו, הצטערה כיוון שהבינה שיש בו מום, והבינה כי אם יש בו מום אזי יש בה מום, ולכן מתה.

יש לשאול למה הקדים הספד לבכי? ב' תשובות בדבר.

א) היות ואברהם בא מהעקדה וראה במות שרה בגלל העקדה, אם היה בוכה ישר, היו חושבים שאברהם הצטער מהעקדה כיוון שסובב מזה מתה שרה. לכן קודם הספיד ואח"כ בכה. כדי לעשות הפסקה בין העקדה לבכי, וכי שיוכח שהבכי מתוך ההספד.

ב) עיקר הבכי שגורם להתעוררות הוא ע"י הספד. והבכי הראשון הוא כתוצאה מהבשורה. אבל ע"י ההספד יש גם לקיחת מוסר והוא הבכי העיקרי. לכן לספוד לשרה ולבכותה.

ידוע ששואלים מדוע אות כל שבמילה ולבכותה קטנה? כיוון שבכה קצת. ויש לשאול, אשה גדולה כמו שרה, היפה בנשים ולא היה בה חטא. בת 20 כבת 7 לחטא. ומתה בעטיו של נחש, ואם כן זו אבדה גדולה והיה אברהם צריך לבכות הרבה, שבכי על צדיקים מכפר עוון?

ויש ליישב כיוון שהראו לאברהם את כל תהליך נשמת שרה כיצד עולה למעלה ואיך יוצאים לקראתה מלאכי השרת ועושים לה כבוד גדול, וראה את המקום המיועד לה, אז הבין גודל מעלתה באמת. ונעשה שמח. אבל כיוון שכאן למטה יראה מעשה זה משונה בעיני הבריות, עשה עצמו קצת בוכה. וזהו סוד "המקום ינחם אותכם".

לאני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

רמז - מפי הרב

ויהיו חיי שרה, התחלקו חייה לשניים. עד שנולד יצחק הייתה חשובה כמתה, שאדם ללא בנים חשוב כמת. ומרגע שנולד יצחק נקראת חייה. ויצחק בעקדה היה בן 37. אם כן מיום לידת יצחק ועד עקדת יצחק עברו 37 שנים. והוא גמטריה ויהיו (37). ואלו ימי חייה של שרה. בדומה לזה מצינו אצל יעקב, ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה. 17 שנה מלידת יוסף כאשר הוא כלכל את יוסף ו-17 שנים אחרונות אשר יוסף כלכלו במצריים, סה"כ 34 שנים, כמניין ויחי.

רמז - בעל הטורים

א. חיי שרה. כתיב לעיל מינה ובתואל ילד את רבקה עד שלא שקעה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה:

ב. שרה מאה שנה. ר"ת שמש וזרח השמש ובא השמש:

ג. שני חיי שרה. לא אמר ימי לפי שחזרה לימי נערות וכשהזקינה עוד פסקו ממנה ימי הנערות לפיכך אמר שני. ד"א מנין ויהיו היה עיקר שנותיה משנולד יצחק דבת צ' היתה כשנולד וכל ימיה קכ"ז:

ד. ולבכתה. כ"ף קטנה שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה הייתה, אי נמי שהייתה כמו גורמת מיתתה שמסרה דין ועל כן נענשה היא תחלה והמאבד עצמו לדעת אין מספידין אותו:

ה. ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר. מלמד שאסור לספר לפני המת: י' פעמים בני חת בפ' לפי שהמברר מקחו של ת"ח כאלו קיים עשרת הדברות שיש בהם י' פעמים אות ח"ת:

ו. מתך. ד' במסורה. הכא ג', וחד יחיו מתוך. וג' דהכא חסרים דבחד מת איירי וההיא דהתם מלא דאיירי ברבים, ויש כאן רמז למה שאמרו שמתתי ארץ ישראל חיים תחלה, דהכא כתיב מתוך מתך, והתם כתיב יחיו מתוך, פי' מתך דהכא יחיו מתוך דהתם:

ז. לא יכלה. ב' במסורה. הכא, ואידך בשבט עברתו יכלה על כן לא יכלה ממך מקבור מתך כי צריך כל האדם לירא מן המוות ואם לא ייתן לו מקום קבורה גם לו לא יהיה מקום קבורה:

ח. לעפרן. חסר בגי' עין רע. עפרן עולה ת' (400) כנגד ארבע מאות שקלים שלקח במערה:

ט. ויקם שרה עפרון. ר"ת בהפך עשו רמז לעשו שיקום לערער על המערה:

י. ואברהם זקן. וסמיק ליה וה' ברך. כשהזקין ולא יכול עוד לצאת ולבא לישא וליתן אז הוצרך לברכה וה' ברכו:

יא. בא בימים. כשבא במניין ימים שנים ברכו בבן שנולד יצחק:

יב. המושל. ב' במסורה: הכא, ואידך אם רוח המושל יעלה עליך שא"ל אברהם אפילו אם רוח המושל או שום אונס יעלה עליך מקומך אל תנח אלא לך לארצי:

יג. נא ידך (85). בגי' מילה (85), שהשביעו במילה:

יד. ישלח מלאכו. המיוחד לו כדכתיב כי ילך מלאכי לפניך אבל לא אותו שכתוב בו מלאך ושלחתי לפניך מלאך. ב"פ כתיב מלאכו ופי' שביקש על ב' א' בהליכה ואחד בחזרה:

טו. וכל טוב. ב' במסורה: הכא, ואידך וכל טוב דמשק אליעזר לקח גם מטוב דמשק:

טז. עם אדוני אברהם. ס"ת מים, לומר בשכר יוקח נא מעט מים ענהו על המים וכשתוסיף דל"ת של חס"ד ס"ת דמים, שאמר בזכות דמו שנשפך בשעת העקידה ענני:

יז. ובה. ג' במסורה: הכא, ואידך ובה יחסו עניי עמי. ובה אבן יקרה. פי' ובה אדע כי עשית חסד אם תהיה צדקת גומלת חסדים ובה אבן יקרה, שנתן לה כלי כסף וזהב ואבן יקרה. כן איתא בב"ר רב הונא בשם רבי יוסף אומר אבן יקרה היתה משקלה בקע:

יח. לא ידעה. ב' במסורה: הכא, ואידך והמלך לא ידעה. מה להלן לא ידעה בין כדרכה בין שלא כדרכה אף הכא נמי:

יט. ותכל. ב' במסורה: הכא, ואידך ותכל דוד וגו' לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת. ותכל דוד לצאת למה ותכל להשקותו כי שתה כוס תנחומין על אמנון:

כ. בקע. ב' במסורה: הכא, ואידך בקע לגולגולת שרמז לה זכות השקלים:

ויהיו חיי שרה מאה שנה

(תהלים לז) יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים בת כל' כבת ז' לנוי בת ק' כבת עשרים שנה לחטא ד"א יודע ה' ימי תמימים זו שרה שהיתה תמימה במעשיה א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימה ונחלתם לעולם תהיה שנאמר ויהיו חיי שרה מה צורך לומר שני חיי שרה באחרונה לומר לך שחביב חיייהם של צדיקים לפני המקום בעולם הזה ולעולם הבא:

זרח השמש ובא השמש

א"ר אבא בר כהנא וכי אין אנו יודעין שזרח השמש ובא השמש אלא עד שלא ישקיע הקדוש ברוך הוא שמשו של צדיק הוא מזרח שמשו של צדיק חבירו יום שמת ר"ע נולד רבינו וקראו עליו זרח השמש ובא השמש יום שמת רבינו נולד רב אדא בר אהבה וקראו עליו זרח השמש ובא השמש יום שמת ר' אבון נולד ר' אבון בריה יום שמת ר' אבון נולד אבא הושעיא איש טריא יום שמת אבא הושעיא נולד רבי הושעיא וקראו עליו זרח השמש ובא השמש עד שלא השקיע שמשו של משה הזרח שמשו של יהושע שנאמר (במדבר כז) ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון עד שלא שקעה שמשו של יהושע זרחה שמשו של עתניאל בן קנז שנאמר (שופטים ה) וילכדה עתניאל בן קנז עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל (שמואל א ג) ונר אלוקים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימתא עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של שרה הזרח שמשו של רבקה בתחלה הנה ילדה מלכה גם היא בנים ואח"כ ויהיו חיי שרה מאה שנה :

רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וכל' ז' ותמלוך על ק' וכל' ז' מדינות :

ותמת שרה בקרית ארבע

ד' שמות נקראו לה אשכול וממרא קרית ארבע חברון ולמה הוא קורא אותה קרית ארבע שדרו בה ד' צדיקים ענר אשכול וממרא אברהם ונמולו בה ד' צדיקים אברהם ענר אשכול וממרא ד"א קרית ארבע שנקברו בה ד' צדיקים אבות העולם אדם הראשון אברהם יצחק ויעקב ד"א שנקברו בה ד' אמהות חוה ושרה ורבקה ולאה ועל שם בעליה שהן ד' ענק וג' בניו אמר רבי עזריה שמשם יצא אבינו אברהם שרדף אחרי ארבע מלכיות קוזמוקרטורין שהוא עולה בקרנסין של ד' בתחלה ליהודה ואחר כך לכלב ואח"כ ללויים ואחר כך לכהנים והוא אחד מד' מקומות מגונים שבא"י ואלו הן ר' יצחק ורבנן רבי יצחק אמר דור ונפת דור תמנת סרח וחברון ורבנן אמרי דנה וקרית סנה ותמנת סרח וחברון :

ויבא אברהם לספוד לשרה

מהיכן בא רבי לוי אמר מקבורתו של תרח לשרה בא א"ל ר' יוסי והלא קבורתו של תרח קדמה לקבורתו של שרה שתי שנים אלא מהיכן בא מהר המוריה ומתה שרה מאותו צער לפיכך נסמכה עקידה לזיהויה חיי שרה :

ויקם אברהם מעל פני מתו

מלמד שהיא רואה מלאך המות מתריס כנגדו א"ר יוחנן מן הן תנינן מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין וכל מצות שבתורה מן הכא ויקם וידבר גר ותושב גר דייר תושב מארי ביתא אם רציתם גר ואם לאו מארי ביתא שכך אמר לי הקדוש ברוך הוא לזרעך נתתי את הארץ הזאת תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני איני מבקש מכם אלא מת אחד שנאמר תנו לי אחזת קבר ויענו בני חת את אברהם וגו' שמענו אדוני וגו' מלך את עלינו נשיא את עלינו אלוה את עלינו אמר להם אל יחסר העולם מלכנו ואל יחסר העולם אלוהו במבחר קברינו במבחר שבקברינו קבור את מתיך מתים הרבה וישתחו אברהם לפני עם הארץ מיכן שמודים על בשורה טובה:

ואחרי כן קבר אברהם

הה"ד (משלי כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד רודף צדקה זה אברהם שנאמר ושמרו דרך ה' לעשות צדקה וחסד שגמל חסד לשרה ימצא חיים ושני חיי אברהם מאת שנה ושבעים שנה וחמשה שנים צדקה וכבוד אמר רבי שמואל בר יצחק אמר לו הקדוש ברוך הוא אני אומנותי גומל חסדים תפסת אומנותי בא לבוש לבושי ואברהם זקן בא בימים.

ואברהם זקן בא בימים

כתיב (שם טז) עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא ר"מ אזל לממלא ראה אותן כולן שחורי ראש אמר להם תאמר ממשפחת בית עלי אתם דכתיב (שמואל ב א) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים אמרו ליה רבי התפלל עלינו אמר להם לכו וטפלו בצדקה ואתם זוכים לזקנה מה טעמיה עטרת תפארת שיבה והיכן היא מצויה בדרך צדקה תמצא ממי אתה למד מאברהם שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה ואברהם זקן בא בימים:

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה וגו':

טעם אל מספר זה, הוא כנגד שם אדנ"י פשוט, בבחי' רבוע של אחוריים שבו, העולים קכ"ו, כזה, א' (1) א"ד (5), אד"נ (55), אדנ"י (65), סה"כ $1+5+55+65=126$. ונתבאר אצלנו בדרוש שמות הספירה, כי שם זה הוא בכתר דנוקבא והיא בחי' חיי הנקבה. וכנגד זה היו חיי שרה, כמספר הזה שהיא קכ"ו, ועם השם עצמו (127 עם הכולל) הוא קכ"ז:

וז"ש אח"כ ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען וגו', והענין הוא, כי שרה היא הנוקבא כנזכר. ונתבאר אצלנו שם בדרוש השמות של הספירה, כי בכל ספירה וספירה יש בה שלשה כלים, אחור, ואמצעי, ופנימי. והחזון שבשלשה כלים של ספירת המלכות האחרונה שבנוקבא, שהיא תחתונה שבכלם, והוא ג"כ ריבוע שם אדנ"י, העולה קכ"ו כנז"ל, אשר משם נמשכו חיי שרה, ואח"כ מתה. ולהיות כי ד' מיני צרופים יש בריבוע הזה, נקראת קרית ארבע. ולהיות כי כל ארבעתם נאחזים ומתחברים ונקשרים זה בזה, כנודע כי האותיות הראשונות לעולם הולכות ומתחברות עם האחרונות, לכן אמר היא חברון, להורות על התחברותם, עם היותם ארבעה:

שנות חייה מורה על תיקון המלכות ו-י' ספירות שלה. מאה שנה- כנגד הכתר. שבו נמצא חשבון מאות. והוא אחד וחשיב מאה. עשרים שנה- כנגד החוכמה והבינה שבהם נמצאים עשרות, וביחד הם עשרים. ושבע שנים כנגד ה-ז' תחתונות שהם חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות.

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו וגו':

הנה נמצאו קצת שינויים בזה, פעם נקראת מערת המכפלה, ופעם נקראת שדה המכפלה. וכמו שהקשו בס"ה קושיא זו, בפרשת חיי שרה, והביאור הוא, דע, כי אימא עילאה בינה, ואימא תתאה מלכות, יש בכל אחת מהם הוי"ה אחת דההי"ן, העולה ב"ן (יוד הו הו הו = $10+12+10+20=52$). ובו תמצא הוי"ה כפולה, כי אותיות המלוי הם בגימטריא כ"ו (יוד הו הו הו = $5+6+5+10=26$), כמו אותיות הפשוטות השרשיות (י-ה-ו-ה = 26). וכל אות שבה כפולה בחשבונה, כי אות יו"ד שבה עולה בגי' עשרה, וב' אותיות ו"ד של המלוי שבה, הם ג"כ עשרה.

וכן ג' אותיות הוי"ה (יוד הו הו הו הו שהרי ה = ו = ו), יש במלואם שלשה אותיות הוי"ה אחרות ממש כמותם. ולכן זו ההוי"ה בכללותה, נקראת מכפלה, ע"ש הכפל אשר בהם כנזכר. והנה בהוי"ה זו יש ארבעה ההי"ן, שהם ה"ה ה"ה שבה (יוד הו הו הו), והם כנגד ד' בחי', שבהם מתחלקת אימא עילאה, והם, שני בינות, ושתי תבונות. כמבואר אצלנו והם ד' פרצופים מחולקים שבה, ולפעמים מתחברים ונכללים יחד, ונקראים אימא עילאה כוללת כלם בה. וז"ס שם ההוי"ה דב"ן שיש באימא עילאה, הכוללת ד' בחי' הנז':

וכנגדם מתחלקת אימא תתאה, מלכות, בארבע חלוקות אחרות, כנגד ד' ההי"ן שבהוי"ה זו דב"ן שבה, הכוללת ארבעתם (יוד הו הו הו), והבן זה מאד. והנה ה' ראשונה שבכלם, שהיא שרשיית, נקראת מערת המכפלה, כי היא עצמה נקראת מערה, ולהיות בה ה' אחרת של מלוי שבה, נקראת מכפלה. וה' שניה שהיא מלוי ה' ראשונה השרשיית, נקראת מכפלה סתם, כמש"ה ויקם שדי עפרון אשר במכפלה, כי היא ה' הכפילה כנזכר. וה' השלישית תתאה השרשיית, נקראת שדה המכפלה. וה' הרביעית שהיא מלוי ה' תתאה השרשיית, נקראת מערת שדה המכפלה.

עוד יש בחי' אחרת חמישית, שאינו מזכיר רק מערה סתם, ואז היא בחי' אות ה' במלוי יודי"ן (יוד הי ויו הי), או אלפי"ן (יוד הא ואו הא). ואז אינה מכפלה. ולהיות כי שם זה בגימטריא ב"ן כמנין בכ"ל (52), ונודע כי אברהם יצחק ויעקב, זכו אל בכ"ל מכ"ל כ"ל כנודע, לכן שלשתם נקברו בה. וז"ס מ"ש חז"ל, על פסוק וה' ברך את אברהם בכל, בת היתה לו לאברהם, ובכל שמה, הוא שם ב"ן שבמלכות, שהיא בת נקבה, ובכל שמה כנזכר.